

Constitutiones terrarum Prussiae

Gedani primum editæ, deinde in publicis Comitibus Thorunij conciliatæ, regia tandem autoritate pro commodo publico confirmatæ.

Quoad has Constitutiones Terrarum Prussiae confer. Volumen Legum Regni Poloniae tom. I. pag. 541. 599. Leipzig Historie Preussische Lande.
 I. in Document. pag. 103. 59. Hausenstein Repertorium Juris Pruthenici.
 tit. Index. pag. 373. 59. Jura Fundamentalia Terrar. Pruss. pag. 57. 59.
 Ar. 44, 601.

IGISM VNDVS DEI

Gratia Rex Poloniæ, magnus Dux Lithuanie, Russiæ, totiusq; Prussie, Masouie &c: dominus & hæres. Significamus tenore præsentium quibus expedit vniuersis præsentibus & futuris hærum notitiam habituris. Quia consulere volentes multiplicibus erroribus et abusibus, quicum in diuinis, ac etiam humanis rebus inoleuerant in terris et ciuitatibus nostris Prussie, ac bonæ reformationi defectuum et dissidiorum, quæ in ipsis terris obortæ fuerant vtiliter intendere. de consilio & consensu omnium consiliariorum & nunciorum communitatis tam militaris, quàm etiam ciuilis ordinis, infra scriptas constituciones edidimus, promulgauimus, et confirmauimus.

IN PRIMIS quisq; Palatinus habeat apud se exemplum seu copiam privilegij terrarum Prussie, et illud unicuiq; petenti ostendet, & coram eo legi faciet, quod nos manu tenere, & secundum ipsius tenorem tam spiritualium, quàm secularium dignitates, officia, & Capitaneatus, solis & proprijs terrarum Prussie indigenis conferemus.

*Privilegioz
manu tenet
Dignitates solis
Indigenis conferemus*

IVDICIA terrestria in singulis Palatinatibus quorannis bis seruentur, ita vt in Palatinatu Culmen: primum iudicium feria tertia post dominicam Quasi modo geniti, Secundum autem feria tertia post Lamperti, celebretur. In alijs autem Palatinatibus iuxta veterem consuetudinem obseruetur.

*Torre firi
Indicia*

A ij

Ex

TRD Baamatukog

Ex quibus quidem iudicijs terrestribus appellationes ordinariæ
fiant ad conuentus generales terrarum Prussię, A conuentibus
generalibus ad Regium tribunal nostrum, donec alterutra
partium itea conformes sententias obuenerit.

3

VT AVTEM friuolæ et temerariæ Appel-
lationes nonnihil cohibeantur, quisquis in iudicio terrestri ad
Conuentum generalem appellauerit, tres marcas in iudicium re-
ponat. Si verò à conuentu generali ad nos appellatum fuerit,
sex floreni per triginta grossos deponantur. Et si appellans
coram iudice appellato succubuerit, in vsum publicum iudicij
in quo erant repositæ cedant, alioquin parti restituantur.

*Appellantes
quatuor in iudi-
cio reponere
debeant*

4

NEC PALATINI causas ad ius terrestre
spectantes nisi de consensu partium iudicent. Et prouocant; ad
iudicium terrestre remittant exceptis causis leuioribus, quæ vi-
delicet valorem decem marcarum non excedant. Hæc qui-
dem sine strepitu iudicij de simplici & plano ab eis componi
possint. In causis autem sanguinis et facto recenti depres-
sionis indilatam iustitiam ministrent, nec partes contendentes
ad componendum amicè inter se controuersiam cogant, nec vi-
las poenas exigant nisi per iudicium decernas. Quarum pœna-
rum tertia pars iudicio terrestri, reliquæ duæ partes Palatino
loci cedant.

Causæ Sanguinis

5

PALATINI ET Capitanei citati tam in
iudicio terrestri, quàm Conuentuum publicorum respondere
sint obligati, exceptis actionibus super bonis nostris Regalibus
emergentibus

*Citati Pala-
tini et Capit-
anei*

emergentibus. Capitanei autem iuxta continentiam pri-
uilegij terrarum Prussię sint indigene possessionati, ratione
quarum possessionum, si bona terrestria fuerint, iudicio terrestri
sint subiecti.

6

VT AVTEM temerariæ lites ampuentur
Commissarios siue iudices delegatos non deputabimus, in
causis ad iudicium terrestre spectantibus, & minus in eo iam
pendentibus, nisi per appellationem ordinariam, de qua supe-
rius dictum est, à sententia diffinitiva seu interlocutoria iam la-
ta, ad tribunal nostrum deuolutæ fuerint, exceptis causis limi-
tum bonorum nostrorum Regalium, & diuisione fratrum &
proximorum.

7

NEC IVDICES delegatos seu commissas-
rios à quibus semel appellatum est, in eadem causa denuo des-
putabimus, aut causam ad ipsos remitemus. Non enim
verisimile aut honestum videtur, quod iudex suam pristinam
sententiam retractet, aut aliter postea iudicet, quàm antea iudis-
cauerat.

8

CONVENT VS autem Publici frugenes-
rales iuxta proximam ordinationem nostram in Prussia quon-
tannis bis celebrentur, verno videlicet tempore, Marienburgi
ad diem Sancti Stanislai, Tempore autem autumnii, in Graue-
dentz ad diem Sancti Michaelis, In nostro tamen arbitrio
erit, cum res ita postulauerit, alium locum & tempus huius-
modi Conuentibus præscribere. Peculiare autem con-
ueniunt

*Conuentus
publici quatuor
tenentur*

A iij uenit

uentus per nos instituendi locum & diem ex nostro arbitrio
sortientur.

9

*Appellatio
ad generales
Conventus de
uoluen.*

AD PRAEDICTOS generales Conuen-
sus omnes causae tam ex ciuitatibus quam ex iudicijs terrestri-
bus per Appellationem deuoluantur, & etiam sine speciali
commissione nostra iudicentur, Deinde vero et non antea ad
supremum tribunal nostrum remittantur parte prouocante.

Cuius ad prosequendam appellationem à iudicibus legitime
terminus praefigatur, Quam appellationem si intra
vnius annis pacium non prosequeretur prior sententia iuxta iu-
ris communis dispositionem, ut praedictum est, in rem transeat
iudicatam, et executioni demandetur.

10

*Conuentio Nobi-
litate partium
laris*

ANTE Conuentum vero publicum per nos
et successores nostros, singulariter instituendum in singulis Pa-
latinatibus Culmenensi videlicet, Marienburgen: & Pomeraniae
fiat Nobilitatis Conuentio particularis Quam secundum
morem antiquum Palatini in singulis Districtibus Palatinatus
sui ad aliquem locum conuenientem literis suis conuocent, ut
Nuncij ad huiusmodi Conuentum mittendi eligantur. Qui
autem vocatus non comparuerit, poenam duarum marcarum
pendet. Cuius medietas Palatino eius loci, altera vero acrio
publico proueniat, exceptis terrarum dictarum Prussiae Con-
siliaris nostris, siue equestris, siue Civilis sint ordinis.

11

AT QVVM frustra sententiae ferantur nisi
legitimae executioni demandentur, Volumus et inextinguibili
constitutione

constitutione sancimus, ut deinceps vnusquisque cuiusvis Con-
ditionis aut eminentiae fuerit, rei iudicatae sine omni contradi-
ctione cum effectu pareat, et obsequatur, alioqui locorum Pa-
latini nullo alio à nobis mandato expectato, legitimam exe-
cutionem faciant, adiuncto sibi, ubi causae conditio id postula-
uerit, Capitaneo et Nobilibus illius districtus, aut etiam si ne-
cessitas exegerit, omnibus et singulis Vassallis nostris seu No-
bilibus illius Palatinatus, quos ad assistendum illi sub iuris iu-
rando debito, & amissione feudorum obligatos esse decerni-
mus, Si vero maiori potentia sit opus, negotium ad nos re-
ferri volumus, ut oportunis rationibus, rebus provideamus.

12

PALATINOS similiter ad huiusmodi
executiones faciendas, iustitiamque oppressis ministrandam, ius
iurandum nobis praestitum adigat, quos etiam si remissiores
fuerint quinquaginta florenorum Hungaricorum poena plecti
volumus, Cuius multae medietas parti cui iustitia denegata
est, altera vero medietas Aerario publico terrarum Prussiae
cedat.

13

VBI AVTEM quis executioni voluerit
resistere, aut iam factam violare conuictus fuerit, poena banni
siue proscriptionis ac bonorum confiscatione irremissibiliter
punietur. Ex quibus bonis parti laesae primum fiat satis, quod
reliquum fuerit praedicto fisco applicetur.

14

STATVIMVS praeterea ut nullus Capita-
neus, Nobilis, diuis, aut quicunque alius cuiuscumque Conditionis
existat

*Rei iudicatae
parent.*

*Executio
facta.*

*Executionem
resistenti poena
banni adfi-
cienda.*

*Nulli violentia inferre
nec in publicis stratis insidias ponere*

existat personis, Castris, domibus, aut possessionibus alicuius
villam violentiam inferre, incursiones facere, in publicis stratis
insidias ponere praesumat. Super his conuictus iuxta antea
quum plebiscitum terrae Culmen. capitali poena puniatur.

15

ET QUVM aliquis Nobilis decreto pub-
lici Conuentus iudicio Palatinorum aut terrestri capitur, quod
sub certis poenis in potestatem aut carcerem Civilem non trada-
tur, sed in manus Palatinorum. Si quis autem in Ciuitate vbi
nulla arx est capitur, et autoritate Conuentus Palatini aut iudic-
is in Carcerem Civilem conijcitur, in potestate eorundem, &
in ciuitatis permaneat, fideiussoria autem cautione a carcere
huiusmodi liberetur, nisi causa fuerit criminalis.

16

ET VT sub poena viginti florenorum Hun-
garicalium, quorum medietas Palatino, altera parti laesae cedat,
absq. vlla remissione persoluenda, nobiles & eorum subditi
autoritate seu potestate quilibet non capiantur, detineantur, aut
arestentur. Nec nobiles autoritate propria capiant aut deti-
neant ciues vel eorum subditos, sed vnusquisq. coram iudice
suo ordinario conueniatur, & iustitiam requirat, nisi in calib.
recenubus, & actionibus criminalibus, pro vt pax perpetua
disponit, statuens quod delinquens in loco delicti deprehensus,
et contrahens de contractu recenti, in loco Contractus poterit
conueniri.

17

PRAETEREA ne in fluminibus terrarum
nostrarum Prussiae ab antiquo nauigalibus quibuscumq. ob-
stacula fiant, vt tam piscibus quam nauibus, et lignis liber trans-
itus

fitus permittatur bonis ac iuribus nostris Regalibus, & quom-
cumq. Priuilegijs antiquis, & praescripta consuetudine
saluis.

18

NOBILIBVS autem qui habent priuilegia
um piscandi in lacubus nostris Regijs, aut testibus fide dignis
probare possunt se fuisse in possessione piscandi, aut quorum li-
mites, aut ager stagnis nostris regijs adiacet, his quidem pesca-
tio permitti debet. Sed paruis retibus dumtaxat, ad vsum &
mensam eorum propriam, non autem ad vendendum. Ea
tamen conditione vt retia Castrensia in hyeme primos habeant
tractus, & quod tempore quando pisces qui Germanice Bresa-
sen, Polonice Klyescz vocantur semen aut foetum emittunt,
nulli liberum sit in lacubus nostris Regijs piscari, ne huiusmodi
piscium foetura in augmentando impediatur. Sed nolumus
per hunc articulum Tenentarijs bonorum nostrorum Regalia-
um aliquod praerudicium generari, aut ipsis seu quibuscumq.
alijs proprios lacus habentibus vim aliquam inferri, quod mi-
nus iuribus suis, et antiquis priuilegijs vti possent.

19

ET PRAETEREA vt Ecclesiastici bona
terrestria Ecclesijs ascribenda & approprianda, siue incorpo-
randa absq. specialis consensu nostro amodo non nisi a suis Vas-
allis emanent, ne obsequia nobis ex ipsis debita intereant, pro se
vero priuatim illa emere possunt. Quae si in vita sua non
abalienauerint, aut cuiuspiam non donauerint, ad eorum propin-
quos et consanguineos deuoluantur.

20

CIVIBVS bona terrestria, et nobilibus ciui-
lia bona liberum sit deinceps emere. Ita tamen quod ad paria
B onera

*Ciues bona
terrestria
et Nobiles
ciuilia emere
possunt.*

*Appellat
ad gene
Conductu
uoluer*

*Nobiles quo
a Ciuili ordi-
ne incurren*

*Nobiles a Ciuili
nec Ciues a Nobi-
li. p. tate no capi-
ant detineri aut
sed rora inducere
a mario rouemen*

*fristho kope
Contractus reres*

onera utrinque ferenda sunt obligati, Quod scilicet ciues ratione
sic bonorum terrestrium, omnia nobilitatis onera, & nobiles
ratione Ciuium bonorum, omnia Ciuilia onera æquis passibus ferant.

21

NEC AMODO liceat rusticis feras in nemoribus venari, nec laqueos in syluis et agris ponere, canes aut
retia venatoria habere, alioquin in potestate dominorum sit,
bombardas, canes, et retia huiusmodi auferre, & pro qualitate
excessus mandatum preuaricantes in decem marcis domino
fundi applicandis toties quoties punire, exceptis fossis pro lus-
porum captura, quas sine tamen præiudicio, quilibet cum con-
sensu dominorum suorum habere potest.

22

SIMILI modo nec Palatini, Capitanei, aut
nobiles alter in alterius fundo absque voluntate domini fundi
venerari, nec in syluis feras domare, aut circare debet, quod
Klupffen vocant sub amissione rerum, equorum, et curruum.

Bombardis autem nemo omnino, nec in proprijs, nec alie-
nis syluis, sub poena centum florenorum Hungaricorum irre-
missibiliter soluendorum amodo utatur, cuius mulctæ me-
dictas nobis, altera ratio publico terrarum Prussiæ proveniat.

23

ET ITEM ut Palatini, et Capitanei quisque
in suo Palatinatu, et Capitaneatu diligenter fines terrarum ob-
seruent, ne prædones & grassatores ingrediendo impune grass-
entur.

Pro domi licentia prohiben Et

24

ET PRAETEREA ne rustici cum bom-
bardis, cuspidibus, lanceis, gladijs, aut similibus armis publice,
aut priuatim incedant, atque deferant nisi ad venationem, aut
publicam pacem tuendam à Dominis et potestatibus suis euo-
cati fuerint, Scultetis etiam exceptis, quibus ob publicam fun-
dationem armatos esse liceat.

25

EX QVO etiam multorum quarimonij
accepimus, quosdam officialium nostrorum, præsertim Tus-
choliensium: prætextu mandati prohibitorij de iniectione salis per
regrini in Poloniam innocentibus antequam finibus terræ
appropinquent, salem adimere, Quod quia iniquum est, sub
gravi indignatione nostra prohibemus, ne de cætero cuique ad-
iudicatur, nisi ultra fines transgressio.

26

NOBILES præterea districtus Schlocho-
uiensium. instar rusticorum ut ligna ad arcem ducant, aut alia ser-
uicia rusticalia faciant cogi nolumus, sed antiquam consuetudi-
nem seruandam esse decernimus.

27

CVM ETIAM mercatores, & præsertim
peregrini, siue exotici homines, in nobilitatis ac Ciuitatum in-
iuriam, pelles, frumenta, humulum, ceram, linum, et alia me-
cium genera in villis ac pagis clam et publice coemere et nego-
ciationes illicitas exercere soleant, autoritate nostra Regia fir-
miter prohibemus, ne id de cætero fiat. Statuentes ut deinceps
subditi Dominorum merces, & res suas vendibiles in Ciuita-

B ij sem iuxta

sem iuxta veterem consuetudinem dueant, & in foro publico
vmales exhibeant, legitimam tamen dominorum sudrum cum
pellibus ferarum et bestiolarum syluestrium ratione habita, ali
oqui emptoribus equos & currus, venditoribus autem res
venditas a praefectis nostris adimi, et confiscari volumus.

*De emptione
proventuum*
MANDAMVS insuper, et ita omnino ha
bere volumus, vt Palatini debitores decimarum aratralium,
et quorumuis Ecclesiasticorum proventuum Censuras contu
maciter sustinentes, ad huiusmodi debitorum solutionem res
medijs oportunis compellant, ne Ecclesiastici proventibus suis
fraudentur.

Ea itaq; omnia & singula superius descripta, quae vel veter
um privilegiorum ratione continent firma et fixa vt prius vel
nouiter ad publicum commodum inuenta rata, et perpetua esse
volumus. Harum seriae literarum quibus et manum, et sigile
lum nostrum apponere curauimus. Datum Cracouiae
seria quinta post festum Beatissimae virginis Natiuitatis Ma
rie proxima. Anno eiusdem partus 1538. Regni vero
nostri trigesimo secundo.

Sigismundus Rex sigt.

GEDANI EXCVDEBAT FRAN
CISCVS RHODVS A N
NO M. D. XLI.

*Sae noui qua parte meus me rabeus urget.
Miserum calena viuere quadra*

2. In 1811 the boat went to the coast of

St. John's River, N. Y.